

**BAĞIMLILIK EKONOMİSİ
SİGARA, ALKOL, KUMAR VE
UYUŞTURUCU BAĞIMLILIĞININ
TÜRKİYE EKONOMİSİNE MALİYETİ**

**BAĞIMSIZLIK
SEFERBERLİĞİ**

#BAĞIMSIZLIKSEFERBERLİĞİ

BAĞIMLILIK EKONOMİSİ SİGARA, ALKOL, KUMAR VE UYUŞTURUCU BAĞIMLILIĞININ TÜRKİYE EKONOMİSİNE MALİYETİ

Prof. Dr. Seyithan Ahmet ATEŞ
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Ekonomi Bölümü Başkanı

Prof. Dr. Elif NUROĞLU
Türk - Alman Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı

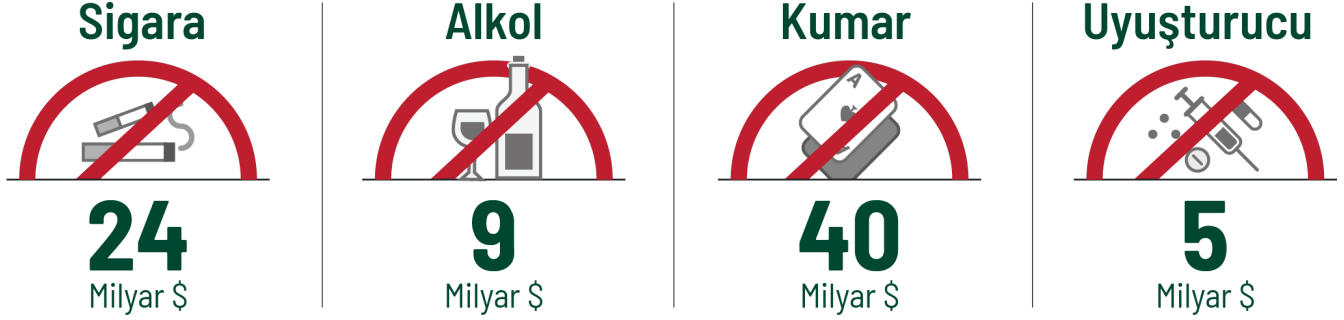
Dr. Hüseyin Hayri NUROĞLU
Yeşilay Yönetim Kurulu Üyesi
Türk-Alman Üniversitesi İşletme Bölümü

Dr. Muradiye ATEŞ
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Çalışma Ekonomisi Bölümü

Ağustos, 2025

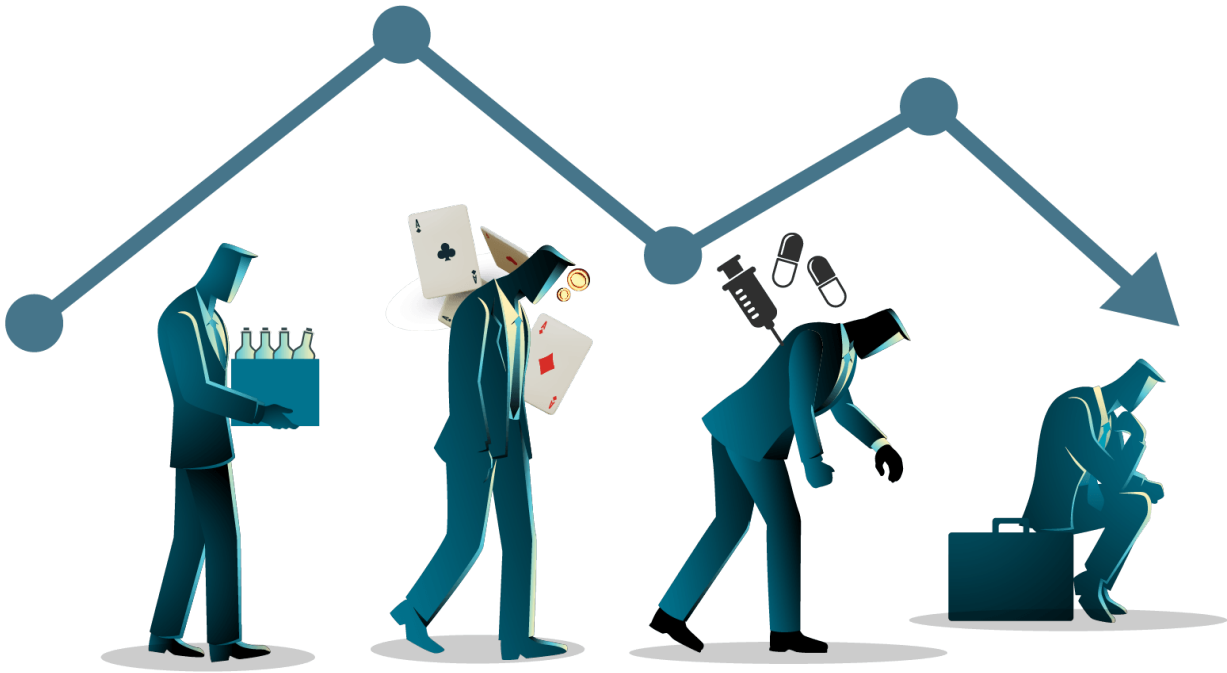
Yönetici Özeti

Rapor kapsamında **sigara, alkol, uyuşturucu ve kumar** olmak üzere **4 ana bağımlılık türünün ekonomik maliyeti** hesaplanmıştır. Ortaya çıkan sonuç, bağımlılıkların Türkiye ekonomisine getirdiği maliyetin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Rapor kapsamında yapılan analizlere göre 4 ana bağımlılık türünün yıllık ekonomik maliyetleri aşağıdaki gibidir:

Sonuç olarak, 4 ana bağımlılık türünün en temel hesaplama tekniği ile Türkiye ekonomisine yıllık maliyeti **78 milyar dolar** olarak saptanmıştır. Merkez Bankası verilerine göre, Türkiye'nin enerji ithalatının 2024'te 65 milyar dolar olduğu düşünüldüğünde, bağımlılıkların Türkiye ekonomisine ne kadar büyük bir maliyet oluşturduğu görülmektedir.

1. Giriş

Bağımlılık, biyolojik, sosyal ve davranışsal boyutları olan düzelebilen ancak bağımlılık oluşturan maddenin kullanımı ya da davranışın tekrarıyla yeniden ortaya çıkabilen bir kronik beyin hastalığıdır. Sigara, alkol ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı maddelerin ekonomik maliyetleri; hanehalkı harcamaları, toplumsal kayıplar ve kamu harcamaları gibi alanlarda derin etkiler yaratmaktadır. Bu bilimsel çalışmanın amacı, sigara, alkol, uyuşturucu ve kumar bağımlılıklarının Türkiye'ye ekonomik maliyetlerini ortaya koymaktır.

Analizler, kapsamlı bir literatür taraması, Yeşilay verileri ve açık kaynaklardan elde edilen bilgiler doğrultusunda şekillendirilmiştir. Ayrıca ilgili kurumlarla yapılan görüşmeler de metodolojik sürece katkı sağlamak üzere çalışmaya dâhil edilmiştir.

Bağımlılıkların Türkiye üzerindeki ekonomik etkisi hesaplanırken büyük ölçüde net ve hesaplanabilir doğrudan maliyetler kullanılmıştır. Bağımlılık ekonomisinin toplam maliyetinde önemli yer kaplayan dolaylı maliyetlerin büyük kısmı bu rapora dâhil edilmemiştir.

Raporda yer alan veriler, bireysel harcamalardan sağlık giderlerine, kamu bütçesine binen yükten iş gücü kayıplarına kadar pek çok kalemden hesaplanan bağımlılık maliyetinin, Türkiye ekonomisine etkisini ortaya koymaktadır.

2. Sigara Bağımlılığının Ekonomik Maliyeti

Türkiye’de en yaygın olan bağımlılık türlerinin başında sigara gelmektedir ve 20 milyon¹ kişinin sigara kullandığı bilinmektedir. Sigara kullanımının ekonomik maliyeti sadece sigara satın alınmasıyla sınırlı kalmayıp çevre kirliliğinden sağlık harcamalarına, yangınlardan iş yeri verimlilik kayıplarına kadar birçok alana yayılmaktadır.

Türkiye, OECD ülkeleri arasında en yüksek sigara kullanım oranına sahip üçüncü ülkedir.² **Erkeklerin %41,3’ü, kadınların %15,5’i sigara kullanmaktadır.** Türkiye’de 15 yaş üzeri bireylerin ortalama %28,3’ünün tütün mamülleri kullandığı tespit edilmiştir.³

Günlük sigara içenler arasında **kadınların %39,9’u, erkeklerin %57,7’si 18 yaşından küçükken günlük sigara içmeye başladığını belirtmektedir.**

Son 20 yılda sigara satış hacmi 108 milyar adetten 150 milyar adete çıkmış ve %39 oranında artmıştır.⁴

Buna göre, sadece sigara izmaritleri yıllık 5000 çöp kamyonunu dolduracak hacme ulaşmaktadır. Sigara izmaritlerinin yalnızca üçte birinin toplanabildiği düşünülüğünde, ülkemizde her yıl 100 milyara yakın izmaritin önemli ölçüde çevre kirliliğine neden olduğu görülebilir.⁵ Bu izmaritlerden bir kısmı göl ve denizlere karışmakta ve zararlı etkileri 10 yıl süren su kirliliğine ve ekolojik sorunlara neden olmaktadır.⁶

Bahse konu verilere göre, **sigara satın almak için Türkiye’deki hanehalkının yaptığı harcama yıllık 15 milyar dolara tekabül etmektedir.**

Sigara Bağımlılığının Sağlık Harcamalarına Etkisi

Sigara kullanımı sağlık harcamalarını hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilemektedir. Sigara; akciğer kanseri, kalp-damar hastalıkları ve KOAH gibi birçok hastalıkla ilişkilidir.

Türkiye’nin yıllık sağlık harcaması 2023 yılında 1.24 trilyon TL olmuştur.⁷ Yapılan hesaplamalar, Türkiye’de sigara kullanımının sağlık sektörüne olan etkisinin toplam sağlık harcamalarının %9’unu oluşturduğunu göstermektedir.⁸

OECD ülkeleri arasında sigara kaynaklı sağlık harcamalarının payı %6,7 civarındadır.⁹

Bu bilgiler ışığında, **sigara kaynaklı sağlık harcamalarının Türkiye’ye yıllık maliyeti 5 milyar dolardır.**

Türkiye’de sigara kaynaklı hastalıkların sağlık sistemine maliyeti doğrudan ve dolaylı olarak milyarlarca liraya ulaşmaktadır.

Örneğin, sigara kaynaklı hastalıkların tedavisi ve erken ölümlerden kaynaklanan üretkenlik kaybı, sağlık harcamalarının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Ancak Türkiye’ye özgü güncel bir toplam maliyet verisi bulunmamakla birlikte, küresel ölçekte yüksek gelirli ülkelerde sigara kaynaklı sosyal maliyetin ve dolaylı maddi kaybın GSYİH’nin %2,2’sini oluşturduğu düşünülmektedir. Muadil ülkelere göre Türkiye’de sigara kullanım oranlarının yüksek olduğu göz önüne alındığında, bahse konu maliyetin millî gelirdeki payının daha yüksek olacağı bilinmektedir.

¹ Türkiye Hanehalkı Sağlık Araştırması, T.C. Sağlık Bakanlığı, 2025

² <https://www.tobaccopreventioncessation.com/Tobacco-control-in-Turkiye-A-brief-review-of-achievements-challenges-and-prospects,191783,0,2.html>

³ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Saglik-Arastirmasi-2022-49747>

⁴ <https://www.tarimorman.gov.tr/TADAB/Menu/22/Tutun-Ve-Tutun-Mamulleri-Daire-Baskanligi>

⁵ <https://www.nationalgeographic.com/environment/article/cigarettes-story-of-plastic>

⁶ <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC3088407/>

⁷ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Saglik-Harcamalari-Istatistikleri-2023-53561>

⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/saglik/saglik-harcamalarinin-yuzde-9u-tutun-urunlerine-bagli-hastaliklara/1161443>

⁹ <https://tobaccocontrol.bmj.com/content/27/1/58>

Sigara Kaynaklı Yangınların Maliyeti

İstanbul ve İzmir İtfaiye Müdürlükleri'nin verilerine göre yangınlara yol açan nedenler arasında sigara ilk sırayı almaktadır. İstanbul'da bir yılda meydana gelen **27 bin yangının yaklaşık %40'ı sigara izmariti ve kibritten kaynaklanmaktadır**. Bu oran, Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde %10 ila %15 civarındadır.¹⁰

Türkiye İnşaat Malzemesi Sanayicileri Derneği (İMSAD) Yapısal Yangın Güvenliği Çalışma Grubu'nun açıklamasına göre yangınların Türkiye'ye yıllık toplam maliyeti 9,8 milyar dolardır. Bu durumda **sigara kaynaklı yangınların toplam maliyetinin 4 milyar dolar olduğu düşünülmektedir**. Bu maliyete orman yangınlarından dolayı oluşan tahribat ve maddi zarar dâhil edilmemiştir.

Özetle, sağlık maliyeti, hane halkının harcama giderleri ve yangın hasarı düşünüldüğünde, **sigara bağımlılığının Türkiye'ye doğrudan yıllık maliyeti 24 milyar doları bulmaktadır**.

Sigaranın Toplumsal Maliyeti

Çalışmaya dâhil edilen yukarıdaki kalemler dışında, sigara tüketiminin birçok toplumsal maliyeti de bulunmaktadır. Bunlar arasında erken ölümler, işyeri verimlilik kayıpları, trafik kazaları, prematüre ölüm ve erken doğumlar, izmaritlerden kaynaklı çevre kirliliği, biyoçeşitlilik kaybı, kaçakçılıkla mücadele operasyonları gibi maliyetler sayılabilir.

Raporda bu tip maliyet kalemlerine değinilmemiştir. Fakat birçok ülkede yapılan maliyet hesaplamaları, **sigaranın yarattığı erken ölümler, işyeri verimlilik kayıpları, trafik kazaları, prematüre ölüm ve erken doğumlar ve izmaritlerden kaynaklı kirlilik maliyetinin on milyarlarca dolar olduğunu ortaya koymaktadır**. Rapor kapsamında sadece sigaranın yarattığı direkt maliyetlere yer verilmiştir.

¹⁰ https://www.yanginguvenlik.com.tr/yayin/810/gelismis-ulkelerde-ve-turkiye-de-yangin-nedenleri_23867.html

3. Alkol Bağımlılığının Ekonomik Maliyeti

Bağımlılık yapıcı madde türlerinin bazılarının kişilerin kendisine, bazılarının topluma yönelik zararları daha fazladır. Alkolün her ikisine yönelik zararlarının diğer bağımlılık yapıcılara göre daha yüksek olduğu bilinmektedir. **Bağımlılıkların çeşitli zararlı etkileri sınıflandırıldığında alkol, kullanım yaygınlığı ve başkalarına zarar verme potansiyelinin yüksekliğinden dolayı bilinen uyuşturucular içinde en tehlikelisi olarak ilk sırada yer almaktadır.**¹¹

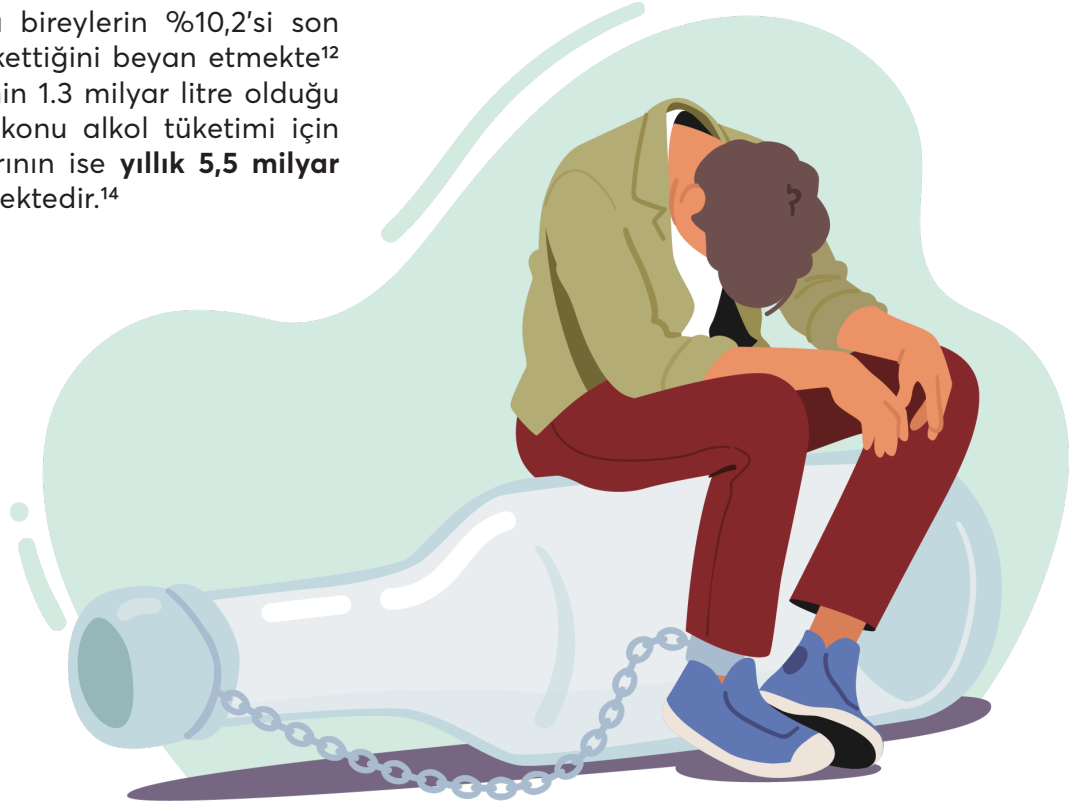
Alkol bağımlılığının ekonomik maliyetinin hesaplamasında, hane halkının alkol tüketimi için yaptığı harcamaların yanı sıra **alkole bağlı hastalıkların artması, yaşam kalitesindeki düşüş, iş verimliliği kaybı; suça karışma ve kaza oluşumu** ile ilişkilendirilen somut riskler dikkate alınmaktadır. Bu olası riskler sonucu oluşan **can ve mal kayıpları, tedavi harcamaları, hukuki masraflar, erken ölüm, işsizlik** gibi doğrudan maliyetler ortaya çıkabileceği gibi ölüm ya da hastalıklar nedeniyle kaybedilen veya azalan verimlilik gibi dolaylı maliyetler de söz konusu olabilmektedir.

Türkiye’de 15 yaş üstü bireylerin %10,2’si son 30 gün içinde alkol tükettiğini beyan etmekte¹² ve yıllık alkol tüketiminin 1.3 milyar litre olduğu bilinmektedir.¹³ Bahse konu alkol tüketimi için hane halkı harcamalarının ise **yıllık 5,5 milyar dolar** olduğu öngörülmektedir.¹⁴

Alkolün ekonomik maliyeti, hanehalkı harcaması dışında trafik kazaları gibi farklı maliyet kalemlerini de içermektedir. Ülkemizdeki **trafik kazalarının %22’sinin alkol kaynaklı** olduğu belirtilmektedir.¹⁵ Trafik kazalarının yıllık maliyetinin yaklaşık 15 milyar dolar olduğu düşünüldüğünde, alkol kaynaklı trafik kazalarının **Türkiye’ye yıllık maliyetinin 3,3 milyar dolar** olduğu görülmektedir.¹⁶

Söz konusu maliyet, sadece kazadan kaynaklanan maddi zararları içermekte, dolaylı maliyetleri, alkol kaynaklı sağlık harcamalarını, ölüm ya da yaralanma kaynaklı üretkenlik kayıplarını içermemektedir. Ayrıca alkolün aile içi şiddet ve suça neden olması ile ortaya çıkan sosyal maliyet ve adli süreçler, kamusal düzenlemeler ve denetim, bağımlılık rehabilitasyon giderleri gibi maliyetler de çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Sonuç olarak, alkol bağımlılığının Türkiye’ye ekonomik maliyeti yaklaşık 9 milyar dolar olarak belirlenmiştir.

¹¹ Robbins, Trevor W., Barry J. Everitt, and David J. Nutt, eds. The neurobiology of addiction: New vistas. Oxford University Press, 2010.

¹² Türkiye Hanehalkı Sağlık Araştırması, T.C. Sağlık Bakanlığı, 2025

¹³ <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/4696699>

¹⁴ 2023 yılındaki alkollü içecek tüketimi ve ödenen vergilere göre ortalama dolar kuru üzerinden hesaplanmıştır. 2023'te alkollü içki satışlarından elde edilen toplam vergi gelirinin (ÖTV + KDV) yaklaşık 85 milyar TL civarında olduğu tahmin edilmektedir.

¹⁵ <https://www.yesilay.org.tr/tr/haberler/hayatinizin-kontrolunu-alkole-birakmayin>

¹⁶ <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2119555>

4. Uyuşturucu Bağımlılığının Ekonomik Maliyeti

Her bağımlılık türünde olduğu gibi uyuşturucu madde kullanımının da bireysel, kamusal ve toplumsal maliyetleri söz konusudur.

Türkiye’de kamu sektörünün **uyuşturucu ile mücadele için harcadığı kaynak yıllık 250 milyon dolara** ulaşmaktadır. Bunun dışında, uyuşturucu kullanımının en önemli ekonomik maliyetlerinden birisi, cezaevlerindeki bağımlıların atıl işgücü olarak çalışma piyasasının dışında kalması nedeniyle ortaya çıkan kayıptır. 2024 yılı itibarıyla yaklaşık 150 bin kişinin uyuşturucu bağlantılı suçlar nedeniyle cezaevinde olduğu bilinmektedir.¹⁷ Bahse konu işgücünün sadece bir yıllık iş kaybı 2 milyar doları geçmektedir.

Madde kullanımı için bağımlıların yaptığı harcamalar, yasak madde olmaları ve bu maddelerin alım satımının hukuki müeyyidelere konu olması sebebiyle takip edilmesi mümkün olmayan harcama kalemlerinden oluşmaktadır.

Bu hususta, dünyadaki örnekler ışığında bağımlıların madde kullanımı için yaptıkları yıllık harcamalar göz önünde bulundurularak ülkeler için ekonomik maliyetlerin belirlenmesi tercih edilmektedir.

Türkiye’de uyuşturucu madde kullanan kişi sayısının 1.7 milyon kişi olduğu tespit edilmektedir.¹⁸

Türkiye’de bağımlıların uyuşturucu madde kullanımı için yaptıkları harcamaların **2.7 milyar dolara** yakın olduğu bilinmektedir.¹⁹

Yukarıda da değinildiği gibi, uyuşturucu madde kullanımının toplumsal ve dolaylı maliyetleri raporun kapsamı dışındadır.

Sonuç olarak, uyuşturucu madde kullanımının yıllık ekonomik maliyeti, bağımlının yaptığı harcama (2,7 milyar dolar), kamunun ceza, ıslah ve rehabilitasyon harcaması (250 milyon dolar) ve iş gücü kaybı (2 milyar dolar) olmak üzere 5 milyar dolara yakın olduğu görülmektedir.

¹⁷ <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/icisleri-bakani-yerlikaya-turkiyede-cezaevlerinde-309-bin-kisi-var-bunlarin-yaklasik-yuzde-30u-bu-zehir-ta-cirleri/3158337>

¹⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyede-yasam-boyu-madde-kullanim-yayginligi-avrupanin-10da-1i/1986024>

¹⁹ Türkiye’de uyuşturucu madde fiyatları küresel ortalamadan daha düşük olduğu için, rapor kapsamında dünya ortalaması harcama rakamları yerel fiyatlara göre ayarlanmıştır. Örneğin, esrarın gram fiyatı ABD’de Türkiye’nin iki katı civarındadır. Bu nedenle, yapılan maliyet hesabında küresel kişi başı harcama ve Türkiye’deki fiyatlar baz alınarak toplam harcama tahmini yapılmıştır.

5. Kumar Bağımlılığının Ekonomik Maliyeti

Kumar bağımlılığı, internetin ve sosyal ağların yaygınlaşması ile her geçen gün artmaya başlamıştır. Yeşilay Danışmanlık Merkezlerine (YEDAM) sanal kumar bağımlılığı şikayeti ile başvuruların sayısında son yıllarda artış görülmektedir.

Sanal kumar sitelerinin ciro artışları da bu gelişmeyi destekler niteliktedir. **Son bir yıldaki bahis sektörünün ciro artışı %40 civarındadır.** Sanal bahis sitelerinde; beyin ödül devresini tetikleyen "vahşi" algoritmalar kullanılmaktadır. Bu durum; sanal kumar oynamaya başlayan kişiyi teslim almakta, davranış kontrolünü güçleştirerek kumarı bırakmayı çok zorlaştırmaktadır. Birçok mağdur, detaylı bir mühendislik ürünü olan sanal kumar algoritmasına karşı savunmasız kalmaktadır.

Son zamanlardaki ivmelenmesi ile büyük bir halk sağlığı sorunu hâline gelen illegal siteler üzerinden oynanan sanal kumar, ekonomik olarak da Türkiye'ye tahminlerin ötesinde bir maliyet oluşturmaktadır. Kumar bağımlılığının ekonomik maliyeti ile ilgili bazı bilgiler aşağıdaki gibidir:

- *Sanal bahis sitelerinde; beyin ödül devresini tetikleyen "vahşi" algoritmalar kullanılmaktadır.*
- *Sektör uzmanlarının araştırma sonuçlarına göre kumar bağımlılığının ekonomik maliyeti 40 milyar doları bulmaktadır.*

6. Sonuç

Rapor kapsamında; sigara, alkol, uyuşturucu ve kumar olmak üzere 4 ana bağımlılık türünün ekonomik maliyeti hesaplanmıştır. Ortaya çıkan sonuç, bağımlılıkların Türkiye ekonomisine getirdiği maliyetin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

Rapor kapsamında yapılan analizlere göre 4 ana bağımlılık türünün yıllık ekonomik maliyeti şöyledir:

Sigara Bağımlılığının Yıllık Ekonomik Maliyeti:
24 Milyar Dolar

Alkol Bağımlılığının Yıllık Ekonomik Maliyeti:
9 Milyar Dolar

Kumar Bağımlılığının Yıllık Ekonomik Maliyeti:
40 Milyar Dolar

Uyuşturucu Bağımlılığının Yıllık Ekonomik Maliyeti:
5 Milyar Dolar

Sonuç olarak, 4 ana bağımlılık türünün Türkiye ekonomisine toplam yıllık maliyeti 78 milyar dolar olduğu görülmektedir.

78 milyar dolar ile neler yapılabilir?

Enerji İthalatı Bitirilebilir: Merkez Bankası verilerine göre, Türkiye'nin enerji ithalatının 2024'te 65 milyar dolar olduğu düşünüldüğünde, bağımlılıkların Türkiye ekonomisine ne kadar büyük bir maliyet oluşturduğu görülmektedir. Bağımlılıkların oluşturduğu ekonomik kayıp ile Türkiye'nin enerji ithalatı bitirilebilir.

Tüm Çocuklara Ücretsiz Eğitim ve Tablet: Türkiye'de yaklaşık 18 milyon öğrenci ilköğretim ve ortaöğretimde eğitim görmektedir. Her öğrenciye yıllık 4.000 dolar değerinde eğitim materyali, tablet ve modern okul altyapısı sağlansa, bu 72 milyar dolar tutmaktadır. 78 milyar dolar ile her öğrenciye ücretsiz, dünya standartlarında eğitim sağlanabilir ve kalan 5 milyar dolarla 24 derslikli yaklaşık 2.600 yeni okul inşa edilebilir.

Teknoloji ve İnovasyon Üssü: 78 milyar dolarla, geniş kapasiteli bir teknoloji merkezi kurulabilir. Örneğin, 10 milyar dolarla İstanbul veya İzmir'de bir teknoloji kampüsü inşa edilebilir, kalan 67 milyar dolarla start-up'lara hibe ve düşük faizli krediler sağlanarak 50.000 yeni teknoloji girişimi finanse edilebilir. Bu, Türkiye'yi küresel inovasyon haritasında üst sıralara taşıyabilir.

Her Aileye Bir Ev: Türkiye'de ortalama bir dairenin fiyatı büyük şehirlerde 150.000 dolar civarındadır. 78 milyar dolar ile yaklaşık 513.000 aileye yeni bir ev alınabilir. Bu, Türkiye'de düşük gelirli yaklaşık 1,8 milyon kişiye yeni bir yuva sağlamak anlamına gelir ve barınma sorununu önemli ölçüde çözer.

Yüksek Hızlı Tren Ağı: Ankara - İstanbul yüksek hızlı tren projesinin maliyeti yaklaşık 2,5 milyar dolar olmuştur. 78 milyar dolar ile Türkiye'nin dört bir yanını kapsayan yaklaşık 31 adet (15.800 km uzunluğunda) yüksek hızlı tren hattı inşa edilebilir. Bu, şehirleri modern bir ulaşım ağıyla birbirine bağlayarak ekonomiyi canlandırır ve milyonlarca insanın hayatını kolaylaştırır.

Sağlıkta Devrim: Türkiye'de bir şehir hastanesinin maliyeti yaklaşık 500 milyon dolar seviyesindedir. 78 milyar dolar ile 154 adet şehir hastanesi inşa edilebilir. Bu, her ilde en az bir modern hastane anlamına gelir.

Enerji Yatırımı: Güneş enerjisi santrali için MW yatırım maliyeti yaklaşık olarak 1 milyon dolar hesaplansa, 78.000 MW kapasiteli güneş enerjisi santrali kurulabilir. Bu, yaklaşık 40 milyon hanenin elektrik ihtiyacını karşılar. Böylece ülke olarak en büyük maliyet kalemlerimizden biri olan enerji giderlerini ciddi oranda azaltabiliriz.

Kültürel Miras ve Turizm Yatırımı: Türkiye'nin tarihî ve kültürel mirasını restore etmek ve turizmi canlandırmak için 78 milyar dolarla 1.000 antik kent, müze ve tarihi alan restore edilip modernize edilebilir (alan başına 78 milyon dolar). Bu, turizm gelirlerini yıllık 50 milyar doların üzerine çıkarabilir ve kültürel mirası gelecek nesillere aktarmamıza yardımcı olur.

